

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Факультет економіки та управління
Кафедра міжнародних економічних відносин та фінансів

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Страхування

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів
освітнього ступеня

бакалавр
молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

року набору 2017

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки
шифр і назва галузі знань

спеціальності

051 Економіка
шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Економіка підприємства
назва освітньої програми / спеціалізації

статус дисципліни

обов'язкова
обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2019 рік

Розробник:

Степаненко Сергій Віталійович,
старший викладач кафедри міжнародних
економічних відносин та фінансів, кандидат
економічних наук

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю,
науковий ступінь, вчене звання повністю

20.09.2019 р.

підпис

С. В. Степаненко

ініціали та прізвище

Керівник (гарант)
освітньої програми

Супрун Олег Миколайович,
професор кафедри економіки і обліку,
доктор економічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю,
науковий ступінь, вчене звання повністю

20.09.2019 р.

підпис

О. М. Супрун

ініціали та прізвище

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародних економічних відносин та фінансів
назва кафедри

протокол від 20.09.2019 р. № 4.

Зав. кафедри

підпис

І. В. Колупаєва

ініціали та прізвище

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії
інституту, протокол від 20.09.2019 р. № 3.

Голова методичної комісії

підпис

Р. А. Чемчикаленко

ініціали та прізвище

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Страховання» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Страховання» є формування системи базових знань та фахових компетентностей щодо наукових основ страхування, його методу та методології, послідовне формування у студентів знання основних положень теорії і практики страхування в Україні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система відносин між суб'єктами страхової системи, а також практичні аспекти застосування конкретних видів страхування на підставі вивчення їх змісту, виконання потреб фінансового ринку і окремих галузей економічної та соціальної сфери національного суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Фінанси, гроші та кредит», «Макроекономіка» та є основою подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Бізнес-планування», «Моделювання фінансово-господарської діяльності підприємства».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях;

ЗК 8. Здатність працювати у команді;

ЗК 10. Здатність працювати автономно.

фахових компетентностей:

ФК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ФК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері державних фінансів;

ФК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

програмних результатів навчання:

ПРН 5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ПРН 7. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері державних фінансів;

ПРН 11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері державних фінансів;

ПРН 12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;

ПРН 16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страховий фонд суспільства як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації та методи утворення страхового фонду суспільства. Державне резервування, самострахування, страхування: їх джерела й межі доцільного застосування. Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Державні системи соціального страхування та страхування на комерційних засадах: спільні риси та розбіжності. Принципи страхування: страховий інтерес; максимальна сумлінність сторін страхової угоди; причинно-наслідковий зв'язок між збитком та подією, що його спричинила; відшкодування збитків в межах реальних втрат; суброгація. Роль страхування в активізації бізнесу; в економії коштів, що резервуються на покриття можливих втрат від непередбачуваних обставин; в вирішенні соціальних проблем суспільства; у збільшенні обсягів інвестицій; в міжнародних інтеграційних процесах.

Тема 2. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні

Страхова угода та її основні етапи. Заява про страхування: форма подання, зміст, значення. Андеррайтинг: поняття, сутність, роль у формуванні збалансованого страхового портфеля. Задачі андеррайтинга. Психологічна і фізична небезпека у страхуванні. Договір страхування та його зміст, взаємозв'язок з правилами страхування.

Генеральний поліс. Порядок укладення договору страхування. Права і обов'язки сторін страхової угоди. Страховий поліс як форма договору страхування: зміст, зв'язок з правилами страхування. Процес врегулювання претензій страхувальників та його завдання. Виплата страхового відшкодування. Дії страхувальника при настанні страхової події. Дії страховика щодо розслідування характеру і розмірів збитків. Аварійний комісар: поняття, функції. Організація діяльності аварійних комісарів в Україні. Страховий акт: зміст, порядок складання. Порядок виплати страхового відшкодування (страхових сум). Система страхового забезпечення та її сутність.

Тема 3. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: особисте страхування, майнове

страхування, страхування відповідальності. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих, транспортних, сільськогосподарських, інженерних, фінансово-кредитних та інших ризиків. Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб. Страхування громадян. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестраховування та співстраховування.

Тема 4. Страховий ринок та його інфраструктура

Поняття про страховий ринок та його структуру. Страхові посередники, їх функції та відмінності. Інтеграційні процеси на ринку страхування, об'єднання страховиків, міжнародний страховий ринок.

Тема 5. Особисте страхування

Стан та розвиток особистого страхування в Україні. Страхування життя та його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Інші види. Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування працівників ризикових професій народного господарства, інші види.

Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Організаційні засади здійснення обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування. Окремі види добровільного медичного страхування.

Тема 6. Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб

Стан та розвиток майнового страхування в Україні. Страхування майна від вогню та інших небезпек. Страхування специфічного майна; врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, тварин, іншого майна. Страхування технічних ризиків. Особливості страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 7. Страхування транспортних засобів

Страхування транспортних засобів: морського, авіаційного, автомобільного та інших видів транспорту. Страхування автотранспортних засобів та основні умови його проведення. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників

транспортних засобів в Україні: організаційні основи. Види договорів обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні. Основні умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні. Міжнародна система – Зелена картка: виникнення та сутність. Моторне (транспортне) страхове бюро України, його функції.

Тема 8. Страхування вантажів

Страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом. Страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом. Морське страхове бюро України: виникнення, функції.

Тема 9. Страхування відповідальності

Стан та розвиток страхування відповідальності в Україні. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників водного та повітряного транспорту. Страхування відповідальності за невиконання договірних зобов'язань. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції. Страхування відповідальності роботодавців. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Страхування підприємницьких ризиків

Поняття ризику у страхуванні. Основні характеристики ризику, придатного для страхування. Суб'єктивні і об'єктивні ризики. Матеріальні і нематеріальні ризики. Чисті і спекулятивні ризики. Фундаментальні і часткові ризики. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації, оцінці ризику та визначенні методів впливу на ризик. Скасування ризику. Активне і пасивне запобігання ризику. Власне утримання ризику. Страхування. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності, в особистому страхуванні. Критерії визначення ціни страхування. Структура та основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 11. Перестрахування і співстрахування

Необхідність і сутність перестрахування. Стан та розвиток перестрахування в Україні. Суб'єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги законодавства України щодо здійснення перестрахових операцій. Методи перестрахування. Факультативне перестрахування. Облігаторне перестрахування. Переваги і недоліки окремих методів перестрахування. Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні і ексцедентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та вади.

Непропорційне перестраховання: на базі ексцедента збитку та ексцедента збитковості. Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 12. Фінансові основи страхової діяльності

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів. Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Прибуток страховика. Обчислення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків податком на прибуток та іншими податками. Особливості оподаткування страховиків, що здійснюють страхування життя.

Тема 13. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Тарифна політика. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення згідно з чинним законодавством України. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Фактичний і нормативний запас платоспроможності, їх економічний зміст та порядок обчислення.

Тема 14. Основи актуарних розрахунків

Сутність актуарних розрахунків. Принципи розрахунку тарифних ставок. Склад та структура тарифної ставки. Показники страхової статистики. Актуарій та його функції.

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Теми дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Загальна характеристика страхування	Загальна характеристика страхування	2			
Тема 2. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	2			
Тема 3. Класифікація страхування	Класифікація страхування	2			
Тема 4. Страховий ринок та його інфраструктура	Страховий ринок та його інфраструктура	2			
Тема 5. Особисте страхування	Особисте страхування	2			
Тема 6. Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб	Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб	2			
Тема 7. Страхування транспортних засобів	Страхування транспортних засобів	2			
Тема 8. Страхування вантажів	Страхування вантажів	2			
Тема 9. Страхування відповідальності	Страхування відповідальності	2			
Тема 10. Страхування підприємницьких ризиків	Страхування підприємницьких ризиків	2			
Тема 11. Перестраховання і співстраховання	Перестраховання і співстраховання	2			
Тема 12. Фінансові основи страхової діяльності	Фінансові основи страхової діяльності	2			
Тема 13. Фінансова надійність страхової компанії	Фінансова надійність страхової компанії	2			
Тема 14. Основи актуарних розрахунків	Основи актуарних розрахунків	2			
Усього		28			

Лекційний матеріал доступний на Порталі навчальних ресурсів інституту : <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=791#section-2>.

Лекційний матеріал наведено у [1, 3, 5].

5.2. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

5.3. Теми практичних занять

Теми дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Загальна характеристика страхування	Загальна характеристика страхування	2			
Тема 2. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	2			
Тема 3. Класифікація страхування	Класифікація страхування	2			
Тема 4. Страховий ринок та його інфраструктура	Страховий ринок та його інфраструктура	2			
Тема 5. Особисте страхування	Особисте страхування	2			
Тема 6. Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб	Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб	2			
Тема 7. Страхування транспортних засобів	Страхування транспортних засобів	2			
Тема 8. Страхування вантажів	Страхування вантажів	2			
Тема 9. Страхування відповідальності	Страхування відповідальності	2			
Тема 10. Страхування підприємницьких ризиків	Страхування підприємницьких ризиків	2			
Тема 11. Перестраховання і співстраховання	Перестраховання і співстраховання	2			
Тема 12. Фінансові основи страхової	Фінансові основи страхової діяльності	2			

Теми дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
діяльності					
Тема 13. Фінансова надійність страхової компанії	Фінансова надійність страхової компанії	2			
Тема 14. Основи актуарних розрахунків	Основи актуарних розрахунків	2			
Усього		28			

Завдання до практичних занять наведено на Порталі навчальних ресурсів інституту : <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=791#section-4>.

Завдання до практичних занять наведено у [2,5].

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури.
4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування (тести наведено у системі дистанційного навчання інституту).
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань, питання для самоконтролю.

Завдання до самостійної роботи за темами:

Тема 1. Загальна характеристика страхування

1. Розглянути питання щодо виникнення та сутність страхування;
2. Визначити роль страхового захисту в ринковій економіці;
3. Ознайомитись з формами страхового захисту;
4. Визначити функції та принципи страхування.

Тема 2. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні

Скласти термінологічний словник основних понять та термінів, що використовуються в страхуванні.

Тема 3. Класифікація страхування

1. Наукове поняття класифікації страхування та її значення.
2. Класифікація страхування за об'єктами.

3. Нетрадиційні види страхування.
4. Система страхування

Тема 4. Страховий ринок та його інфраструктура

1. Загальна структура та інфраструктура страхового ринку.
2. Класифікація страхового ринку.
3. Страхова компанія як базова ланка страхового ринку.
4. Основні учасники страхового ринку.
5. Страхові посередники, їх функції та відмінності.
6. Форми прояву тенденції до монополізації та концентрації капіталу в страхуванні.
7. Показники визначення рівня розвитку страхового ринку у країнах світу.
8. Об'єднання страховиків.

Тема 5. Особисте страхування

1. Суть страхування життя і його основні види.
2. Добровільне страхування додаткової пенсії.
3. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань.
4. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.
5. Загальна характеристика медичного страхування та аналіз основних його систем.

Тема 6. Майнове страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб

1. Страхування майна юридичних осіб.
2. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств.
3. Страхування майна громадян: будівель і споруд, домашнього та іншого майна

Тема 7. Страхування транспортних засобів

1. Дайте визначення транспортного страхування та розкрийте його структуру.
2. Дайте визначення та розкрийте сутність потреби в розмежуванні страхування каско та карго.
3. Визначити від чого залежать страхові тарифи обов'язкового страхування повітряних суден.

Тема 8. Страхування вантажів

- Дайте визначення страхування вантажів та розкрийте його структуру.

Тема 9. Страхування відповідальності

1. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
2. Страхування відповідальності роботодавців.
3. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.
4. Страхування професійної відповідальності.
5. Страхування відповідальності за неповернення кредитів.
6. Страхування депозитів.
7. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Страхування підприємницьких ризиків

1. Поняття ризику у страхуванні.
2. Види страхових ризиків.
3. Методи управління ризиком.
4. Оцінка ризику та критерії визначення ціни страхування.
5. Склад і структура страхових тарифів.

Тема 11. Перестраховання і співстрахування

1. Необхідність і сутність перестраховання.
2. Методи перестраховання.
3. Особливості та форми операцій перестраховання.
4. Непропорційне перестраховання.
5. Вимога щодо перестраховання ризиків нерезидентів.
6. Співстрахування і механізм його застосування.

Тема 12. Фінансові основи страхової діяльності

1. Результати та особливості фінансової діяльності страхових організацій.
2. Основні принципи організації фінансів страховика.
3. Страхові резерви.
4. Доходи та витрати страхових організацій.
5. Оподаткування страховиків.

Тема 13. Фінансова надійність страхової компанії

1. Поняття фінансової надійності страхової компанії.
2. Порядок і принципи формування статутного фонду страхових компаній.
3. Показники платоспроможності страхової компанії.
4. Засоби підвищення фінансової надійності страховиків.

Тема 14. Основи актуарних розрахунків

1. Сутність актуарних розрахунків.

2. Принципи розрахунку тарифних ставок
3. Склад та структура тарифної ставки.
4. Показники страхової статистики.
5. Актуарій та його функції.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Навчальні роки	Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 36)														Підсумковий контроль	Сума	
	усього	у тому числі за темами															
		Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13			Тема 14
2019/2020	60	4	4	4	4	4	6	4	4	6	4	4	4	4	4	40	100

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем дисципліни.
2. Відвідування аудиторних занять.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів денної форми навчання: оцінювання роботи на практичних заняттях, поточне тестування, оцінювання відвідування аудиторних занять, виконання аудиторної контрольної роботи.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни (відпрацювання всіх практичних занять) і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 36 балів.

Підсумковий контроль:

- для студентів денної форми навчання: письмовий екзамен.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела інформації

1. Русул Л. В. Страхування: від теорії до практики: навчальний посібник / Л. В. Русул, М. П. Федішин, Н. А. Лаврук. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. - 288 с.

2. Непран А. В. Страхування : практикум / А. В. Непран, І. Є. Тимченко, О. М. Левчук. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2019. – 130 с.

3. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.; за науковою редакцією професора Р. В. Пікус. – Київ : Логос, 2015. – 276 с.

4. Про страхування [Електронний ресурс] : Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. – Станом на 27.08.2019. – Назва з екрану.

10.2. Додаткові джерела інформації

5. Страхування : підручник / за редакцією В. Д. Базилевича. – Київ : Знання, 2008. – 1019 с.

6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. – Станом на 27.08.2019. – Назва з екрану.